

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

צורך רוחני עמוק בשימור תחושותיו הטבעיות של האדם

אנשים אבל קדושים. וזהו כדברינו, כי להקב"ה כבר יש רבבות מלאכים בשמים, והוא ברא את האדם כדי שישאר 'אדם' - על טבעו וחולשותיו, כדי שהקדושה תחול בטבע האדם והעולם, ובכך יתעלה האדם למדרגת 'אנשי קודש'.

בפרשת שמות ראינו שכאשר הקב"ה מלמד למשה את האותות אשר יראה לפני פרעה, הוא מצוהו לזרוק את המטה אשר בידו. וכאשר הוא משליך את מטהו מיד 'ויהי לנחש' - ומציינת התורה 'וינס משה מפניו'. ולכאורה יש להעיר גם כאן, האם יתכן להגיד שאדם כמשה רבינו בורח ומפחד מהנחש? ובמיוחד שזהו בעת שהקב"ה מתגלה אליו ומצוהו לעשות כן, ומדוע מדגישה זאת התורה?! אכן הביאור הוא כפי שביארנו אצל יעקב אבינו, שהתורה באה ללמדנו כי לאדם ישנם רגשות טבעיים - ואפילו אבות ומנהיגים גדולים כיעקב אבינו ומשה רבינו לא חוששת התורה להדגיש שהיו אנושיים ובעלי רגשות. ושאכן משה רבינו 'נס מפני הנחש', ויעקב אבינו 'פחד' וחשש מעשיו אחיו - כי אף שהכל היה מעשה ניסים, אבל הרפלקס פעל על פי הטבע. וללמדנו: כי גדולי האומה היו אנושיים ובעלי רגשות טבעיים.

בספר 'חידושי הלב' להגאון ר' אלתר העניך לייבאוויץ זצ"ל מובא כרעיון דברינו, ונביא לשונו באריכות: "ומן המבואר לעיל למדנו שאברהם אהב את אור כשדים והצטער להיפרד ממנה, משום שהיתה ארצו, עיר מולדתו ובית אביו. ומן התימה הוא, למה אהב אותה והרי אין מצוה לאהוב את ארץ המולדת? ואדרבה, לפי השכל הפשוט לא היה על אברהם לאהוב ארץ זו, מכיון שאנשיה היו רשעים ומצוה לשנאותם!! והמוכרח מכל אלה הוא: שאף שאין שום מצוה לאהוב את ארץ מולדתו, אע"פ כן הרגיש אברהם אהבה טבעית אל ארצו ואל מולדתו, ואת האהבה הזו לא עקר אברהם מליבו, כי אין רצונו של הקב"ה שיעקור האדם את האהבה הטבעית מליבו. למדנו מכאן יסוד גדול במהותו של צדיק - אין פירושו של צדיק שאין לו שום רגש טבעי והינו מרגיש רק מה שמצווה להרגיש בלי שום רגש ורצון עצמי. אלא גם לצדיק יש את רגשותיו הטבעיים, ובכל זאת הוא מתגבר עליהם ועושה רק את רצונו וציוויו של הקב"ה". והוסיף להביא בהמשך דבריו על ה'מסילת ישרים' בעניין מידת החסידות: "וכן אנו מוצאים גם היום שהרבה בני אדם חושבים בטעות שהחסידות היא שיתנהג האדם בכל הנהגותיו כמו 'רובוט' ויעקור מליבו כל רגשות בשר ודם. ברם, מדברי חכמינו ז"ל מוכח שאין זו החסידות האמיתית - וגם ראינו שהחסידים האמיתיים של הדורות שלפנינו לא נהגו כך. עכ"ד. והביא שם עוד בעניין זה בשם הסבא מסלבדקא, שבילקוט שמעוני

"ויירא יעקב מאוד ויצר לו ויחץ את העם אשר איתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות" [ל'ב ח'].

יש להעיר בפרשה מדוע אצל יעקב אבינו כתוב 'ויירא יעקב מאוד ויצר לו' - ממה הוא פחד, הלא יש בידו הבטחה מהקב"ה על שמירתו מפני כל פגע והמשכיות הדורות, ואם כן אין לו כלל ממה לחשוש ומדוע פחד?! וביותר מזה, האם יעקב אבינו גרע מדוד המלך ע"ה שאצלו כתוב "גם כי אלך בגיא צלמוות - לא אירא רע כי אתה עמדי", ואם דוד המלך לא חשש למה יעקב אבינו אב האומה חושש?

אכן נראה לייסד מכאן כי התורה מלמדתנו יסוד חשוב לעיקר עבודת האדם בעולמו: ש"אל לו לאדם להתכחש לטבעיו ורגשותיו הטבעיים ולנהוג כ'קדוש' נגד טבעו, אלא אדרבא עליו לכבד את רגשותיו הפנימיים ולנהוג בטבעיות, ואז דוקא דרכם לעבוד את ה' ולקיים את התורה". כי רצון ה' ותפקיד האדם בעולמו הוא: להתעלות ולהתרום דוקא מתוך טבעו הייחודי, יחד עם חולשותיו. וזוהי הסיבה לכך שהתורה לא מסתירה ואף מדגישה 'ויירא יעקב מאוד ויצר לו' - שיעקב אבינו 'פחד' מעשיו אחיו, כי ה'פחד' הוא רגש טבעי ואנושי. ולכך על אף שיעקב אבינו קיבל הבטחה מהקב"ה על שמירתו מכל פגע! אבל מול הרגש הטבעי של ה'פחד' מעשיו אחיו - הוא לא מתכחש ולא נלחם, כי כל ההנהגה של יעקב אבינו היתה לא לנהוג 'כנגד הטבע' אלא דוקא 'על פי הטבע בדרך התורה'. וזהו לימוד עבורנו לדרך עבודתנו בעולם - לא לנהוג נגד טבענו, אלא אדרבא להתעלות ולהתקדש דרך טבענו המיוחד.

ועל פי זה יתבאר עומק דברי הגמרא בתענית (יא.): "לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש בתוך מעיו". שפירושו לפי יסודנו: שהצורה שבה הקדושה מתלבשת באדם היא 'בתוך מעיו' - שהאדם יאכל ויחיה על פי טבעו, אך על ובתוך טבעיו תחול צורת הנשמה הקדושה. וזהו הפירוש גם במילות השיר "בלבבי משכן אבנה": דוקא בתוך הלבביות העוטפת את האדם - שם צריך לבנות את המשכן ולהשרות את הקדושה, כי הקדושה מנהגת ומקדשת את 'האדם'. וזהו הגדר של "ושכנתי בתוכם" - כי הקב"ה רוצה שניקח את הקדושה והרוממות ונשתמש בה בתוך הטבע שלנו, וכך תשפיע הקדושה בתוך הטבע [ויעויין בארוכה בדברי 'נפש החיים' - איך כלי המקדש מכוונים הם כנגד אבריו הפנימיים של האדם, כי מטרת הקדושה בעולם היא לחול על גשמיות וטבע האדם].

כדברים הללו היה מתבטא האדמו"ר מקוצק זצ"ל והיה מבאר בפסוק "אנשי קודש תהיו ליי" - 'מענטשליך הייליג'. שפירושו: תהיו

מהו הצורך בהדגשת התורה ש'העצי שיטים' היו 'עומדים'! ואחד מהביאורים בגמ' הוא: ש'עומדים, כדרך גדילתם'. זאת אומרת, שהתורה באה ומדגישה לנו שיש חיוב בהקמת המשכן שהעצי שיטים יהיו 'עומדים' כדרך שגדלו ביער, ושלא יתהפכו מדרך גדילתם. אך נראה, כי מעבר לפן ההלכתי בבניין המשכן טמון כאן גם יסוד גדול ומסר חינוכי עמוק - שהרי המשכן הוא מקביל ומדומה למבנה גוף האדם, וכשהתורה מצוה על בניין המשכן היא גם מצוה על דרכי 'בניין האדם'. ובעת הקמת המשכן מדגישה התורה ואומרת: שעל כל אדם ואדם לצמוח ולגדול כ'דרך גדילתו' - להעמיד את עצמו בצורה טבעית ע"פ כוחותיו וטבעיו שעליהם הוא גדל, ולהמשיך להיות מושרש בטבעו ולא 'להפוך' ולהתכחש לטבעו, וביותר מזה עליו להרגיש בטוח ורגוע במשפחה והמדינה שבה הוא גדל, ובסביבתו הטבעית. ורק לאחר שיהיה 'כדרך גדילתו' - יוכל האדם להמשיך לצמוח ולקבל את כל השפע וההשפעה הרוחנית של השכינה. כי גם בבניין המשכן עצי השיטים היו את 'הבסיס הטבעי' שעליהם תחול 'הקדושה' במקדש, אך הם עצמם היו כ'דרך גדילתם'. כך הושלם והוקם המשכן, וכך ורק כך יבנה ויושתת האדם לעבר ייעודו ותכליתו בעולם.

וביותר נראה לחדד שהרי ציווי זה של 'כדרך גדילתו', מצינו גם במצות ארבעת המינים שבחג סוכות. ושם אנו רואים, כי אתרוג הפוך שלא כדרך גדילתו זה לא רק 'חיסרון במעשה המצוה' - אלא הוא חיסרון במהות השם 'אתרוג', כי אם האתרוג הפוך ממילא אין הוא האתרוג שדיברה עליו התורה. וכן הדברים אמורים באדם אשר מתכחש לטבעו ודרך גדילתו - אשר אין הוא מוגדר בתורה כ'אדם' כלל, כי יש כאן חיסרון יסודי ומהותי בבניין האדם בעולם.

בדברים הללו טמון יסוד גדול לעבודת בניין האדם בעולמו: שעל כל אדם מוטל לנהוג כ'דרך גדולו' - להיות מושרש בטבעיותו ורגשותיו, וח'ו' שלא להתכחש לרגשותיו הטבעיים והאנושיים. כי להקב"ה יש רבבות מלאכים בשמיים והוא ברא בעולם את 'האדם' על חולשותיו וטבעיו כדי שבתוך הטבע תתלבש ותשרה הקדושה. ובדיוק כפי שקרשי המשכן היו 'עצי שיטים עומדים' וקדושתה של השכינה שרתה מעל לעמודים. כי זוהי העבודה הרוחנית של האדם - להתרומם עם כל האנושיות והטבעיות שבו, להתרגש ולהתבטאות בטבעיות, להיות עצמו ולהיות אמיתי, ואז מבעד לטבעו לקיים את ציווי ה', וכפי שראינו אצל אבות ומנהיגי האומה ששמרו על טבעיות ורגש פועם. וכך נזכה כולנו להגיע לדרגת "אנשי קודש תהיו לי".

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון לחודש טבת
יצא בעז"ה בשבוע פרשת וארא

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעייני החיים':
www.memayan.com

מצינו בעניין עקידת יצחק (וירא רמו קא): "'וישם אותו על המזבח' - עיני אברהם בעיני יצחק, ועיני יצחק בשמי שמים. והיו דמעות מנשרות ונופלות מעיני אברהם, עד שהיתה קומתו משוטטת בדמעות". כי אע"פ שהיה במחשבתו של אברהם לקיים את מצות העקידה בלב שלם ובשמחה גמורה - בכל זאת הוא נצטער ובכה על שנדרש ממנו לעקוד את יצחק בנו על גבי המזבח. וכבר העיר בזה הסבא מסלבודקא, מדוע לא כבש אברהם אבינו את רגשותיו שלא לבכות בעת העקידה, וזאת כדי שיקיים את המצוה בלב שלם ובשמחה גמורה - כי הרי זהו ציווי ה' שיעקוד את בנו, ואם כן עליו לעשות זאת בשמחה?! וביאר, שאברהם סבר שאין לו לכפות על עצמו שלא לבכות משום שאז יש חשש שתעקר מליבו מקצת האהבה הטבעית שהרגיש לבנו. שהרי הקב"ה הטביע בלב האדם רגש אהבה לבנו, ואין לאדם לעקור אותו מליבו ולעשות מעשיו בצורה מכנית ללא כל רגש כי אין רצונו של הקב"ה בזה. ולפיכך לא עקר אברהם מליבו את אהבתו לבנו, אלא כבש רחמיו ועקד את בנו כדי לקיים מצות בוראו.

והן הן הדברים שישדנו, שבכל יהודי ויהודי ואף הקדוש ביותר, ישנם רגשות טבעיים. ואין התורה מבקשת ח"ו שהאדם יתעלם ויחביא את רגשותיו, אלא אדרבא עליו להכיר ברגשותיו הטבעיים, רק שצריך הוא לדעת מתי מוטל עליו בציווי ה' להתגבר על טבעו, ולקיים בפועל את רצון ה'.

על פי יסודנו זה ראינו לבאר בפרשת יתרו, איך כאשר מגיע יתרו למדבר - יוצא משה רבינו לקבל את חותנו, ולאחר שיוספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים וכו' ויצילם אדוניי, מעיד הפסוק 'ויחד יתרו על כל אשר עשה ה' לישראל'. והביא רש"י בשם מדרש אגדה: "ויחד - נעשה בשרו חידודין חידודין, מיצר על איבוד מצרים". ומדברי המדרש מובן בפשטות, כי 'ויחד יתרו' הוא מלשון גנאי וביקורת - שאע"פ שיתרו הוא 'חותן משה' שנתגייר והתקרב לעם ישראל, בכל זאת הוא עדיין נשאר בעבר ומצטער על אובדן חיי המצריים, ששיעבדו והרגו בעם ישראל. אך על פי יסודנו נראה ללמוד, ש'ויחד יתרו' לא רק שאין בו שם גנאי אלא אדרבא הוא מלשון שבח ומעלה, שאף על פי שיתרו היה 'חותן משה' וגר צדק, בכל זאת 'נעשה בשרו חידודין חידודין' - הוא לא התכחש לרגשותיו הטבעיים והישנים ואכן 'מיצר על איבוד מצרים', כי למרות הכל, בחייו הישנים היתה מצרים חלק ממורשת עמו ומולדתו. ולכך אע"פ שנתגייר אין התורה דורשת ממנו להתעלם מהרגשות אשר הינם טבעיים לו, אלא אדרבא עוד מעלה אותם על נס, כי בזה הוא הראה שבא להתקרב לעם ישראל באופן טבעי - והטבע עדיין מעורר רגשות לעמו וארצו, וכפי שאברהם אבינו נתנסה בציווי: 'לך לך מארצך ומולדתך' - כי למרות כל תהפוכות החיים האדם מקושר בטבעו לארצו ומולדתו, והפרידה ממנה הוא נסיון קשה, ויתרו פעל בדרך טבעית וזוהי מעלתו.

בפרשת המשכן כתוב בתורה, שהקב"ה מצווה למשה רבינו "ועשית את המשכן עצי שיטים עומדים". ובגמ' מסכת יומא (עב). תמהו חז"ל

נתרם ע"י ידידנו רמזן זכורה צפדיה - לזכות והצלחת הוריהם וילדיהם היקרים שיחי' - ובפרט בהודאה לה' על כל הטובות והנפלאות שעשה עמיהם!

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, להפצה באזורכם ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com